

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ НБУ И ИХ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ

Обоснованы направления реформирования монетарной политики Украины путем таргетирования денежной массы и валютного курса как предпосылки обеспечения перехода к таргетированию инфляции.

STRATEGIC TRENDS AND INSTITUTIONAL SUPPORT OF NBU MONETARY POLICY RESTRUCTURING

The main trends of monetary policy in Ukraine restructuring by targeting money supply and currency rate as the premises for ensuring the inflation targeting process has been investigated in this article.

Стаття надійшла 15.01.10

УДК 658: 336.02

П. В. Пузирьова

Європейський університет (м. Київ)

Я. В. Котляревський

Видавничо-поліграфічний інститут НТУУ «КПІ»

НЕОБХІДНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглядаються необхідні елементи організаційно-правового забезпечення фінансової політики підприємств: фінансовий контроль, фінансове законодавство, фінансове право, фінансові закони, фінансове планування — та їх вагомість для сучасних підприємств.

Організаційно-правове забезпечення, фінансова політика, фінансовий контроль, фінансове законодавство, фінансове право, фінансові закони, фінансове планування, стратегія, тактика підприємств

Перехід України до ринкової економіки по-новому ставить питання регулювання розвитком підприємства. Невтручання держави в господарську діяльність підприємств спонукає їх самостійно шукати шляхи адаптації до ринкових умов і нові методи удосконалення своєї роботи для забезпечення зростання економічного потенціалу та конкурентоспроможності [2, 3].

Формування та розвиток ринкових відносин не відбувається як автономний процес. Становлення нових фінансових відносин, які торкаються огляду, розподілу та використання фінансових ресурсів, впливає на розвиток та функціонування підприємств як самостійних господарських одиниць. Сьогодні одним з негативних моментів є відсутність чітких уявлень про фінансову позицію

підприємства, тобто про його фінансову стійкість і правильний вибір стратегії розвитку фінансової політики. Пристосовуючись до своєрідних вимог, які диктує ринок, підприємства відчувають значні фінансові труднощі через неправильний перерозподіл коштів і джерел їх отримання. Фінансова політика підприємства повинна відображати суб'єктивну сторону функціонування фінансів; це використання фінансових коштів для досягнення підприємством поставлених цілей [1].

Потреба в забезпеченні організаційно-правовою базою фінансової політики підприємств, реалізація її через фінансові механізми ґрунтуються на відповідних законах сучасного ринкового середовища, тісно взаємопов'язаних і підпорядкованих один одному.

Проблеми організаційно-правового забезпечення фінансової політики підприємств у сучасних умовах господарювання залишаються актуальними, тому й потребують подальшого поглибленого вивчення. Чималий внесок у розвиток даного питання зробили вчені-економісти О. В. Ареф'єва, В. Г. Сахаєв, І. А. Бланк, І. М. Бойчик, М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, Ю. В. Лукіна, Є. Г. Рясних, І. Г. Сокиринська, Г. Г. Кірейцева, В. Р. Веснин, В. О. Гаврилов, В. Н. Біленька, О. В. Єфімова, Н. І. Передерієнко, О. Д. Заруба, А. М. Ковальова, О. Н. Крейніна, А. М. Поддєрьогін, В. М. Родіонова, М. А. Федотова, Г. В. Савицька, О. П. Кириленко, Ю. В. Пасічник, В. М. Шелудько та інші.

Метою нашої статті є дослідження необхідності організаційно-правового забезпечення та основних складових фінансового механізму діяльності суб'єктів господарювання: фінансового законодавства, фінансового права, фінансових законів, фінансового контролю та фінансового планування в нинішніх ринкових умовах.

Сучасне фінансове законодавство формує правове поле для здійснення фінансової діяльності і, відповідно, для реалізації фінансової політики на кожному підприємстві. У ринкових умовах фінансове планування є відображенням напрямів, форм і методів фінансової політики суб'єктів господарювання [4]. Ефективна організація фінансової діяльності та фінансових відносин спрямована на втілення в практику завдань фінансової політики, на реалізацію фінансових планів, а фінансовий контроль призначений для перевірки законності фінансових операцій, моніторингу реалізації завдань фінансової політики і виконання прийнятих планів.

Необхідність дотримання фінансового права пояснюється бажанням підприємств утримувати стійкі позиції на ринках через дотримання сукупності юридичних норм, які регулюють фінансові відносини та фінансову діяльність у суспільстві [5, 7, 8].

Таким чином, фінансове законодавство охоплює всі сфери і ланки фінансової системи й усі форми і методи фінансової діяльності, які підлягають правовій регламентації. Загалом його можна поділити на дві частини: законодавчі акти, що безпосередньо регулюють фінансові відносини, та закони з інших сфер діяльності, в яких виділяються фінансові засади їх функціонування.

Сучасні фінансові закони можуть мати характер прямої дії або доповнюватися інструкціями. У першому випадку їхні положення є безпосередньою основою для здійснення фінансових операцій. Подібний підхід вимагає досить глибокої деталізації законів з урахуванням усіх особливостей фінансової діяльності різних суб'єктів господарювання. У другому випадку закон визначає тільки загальний порядок фінансових відносин, а його деталізація здійснюється у відповідних інструкціях. Вони мають бути лише доповненням до закону і не суперечити йому. При цьому в будь-якому разі основою є закон.

Дієвість фінансового законодавства, його відповідність конкретним умовам і завданням, а отже, й ефективність фінансової політики суб'єктів господарювання значною мірою залежать від узгодженості дій законодавчої та виконавчої гілок влади. Саме на основі детального узгодження ними законопроектів можливе формування дієздатної системи фінансового права. При використанні законів непрямої дії важливо, щоб інструкції не тільки не суперечили законам, а й не коригували їхню дію, бо це може призвести до викривлення фінансової політики [4].

Доцільність фінансового планування для господарюючих суб'єктів полягає в необхідності процесу розроблення і затвердження фінансових планів як засобу збалансування фінансових потреб і можливостей [6, 9]. Фінансовий план того чи іншого господарюючого суб'єкта відображає його фінансову діяльність, тобто процес формування доходів і здійснення витрат, їх склад і структура, збалансованість визначаються завданнями, напрямками і методами реалізації фінансової політики. Фінансові плани є відображенням певної політики та її обґрунтуванням, причому будь-яка політика без її аргументування у фінансових планах не може бути успішно реалізована. Водночас жодний варіант фінансового плану не може розглядатись як оптимальний, якщо він не забезпечує реалізацію відповідних цілей і завдань фінансової політики.

Завдання фінансового планування визначаються структурою фінансового плану та завданнями фінансової політики на кожному підприємстві самостійно. Вони полягають у визначенні ефективних реальних джерел і обсягів доходів, оптимізації структури видатків на основі критерію вирішення завдань фінансової політики та збалансування доходів і видатків.

Актуальною в даний час є й організація здійснення фінансової політики, яка полягає в створенні відповідної системи фінансових органів та інституцій, наданні їм достатніх функцій і повноважень для реалізації тієї чи іншої політики, чіткому розмежуванні функцій для забезпечення повноти втілення фінансової політики та досягнення скоординованості дій усіх суб'єктів господарювання [1]. Система управління фінансами охоплює досить розгалужену сукупність фінансових органів та інституцій, які наділені широкими повноваженнями і виконують різноманітні функції. Кожний з цих органів має свою сферу діяльності і несе відповідальність за реалізацію фінансової політики в певному напрямі. Координуючими центрами в цій системі є міністерство фінансів і центральний банк.

Ефективність реалізації фінансової політики для господарюючих суб'єктів залежить від багатьох чинників, серед яких особлива роль відводиться фінансовому контролю. Саме він забезпечує зворотний зв'язок між наміченими і досягнутими результатами. Фінанси є дуже складною системою відносин, мають чітко виражений суперечливий характер. Безумовно, у процесі вироблення засад і напрямів фінансової політики треба максимально враховувати всі обставини і специфіку використання тих чи інших фінансових інструментів. Однак, оскільки економічна і політична ситуація в країні постійно змінюється, то це впливає на характер і напрями дії фінансових інструментів. Необхідний постійний моніторинг, який дав би змогу відстежувати успішність реалізації фінансової політики та дієвість і відповідність впливу на досягнення запланованих результатів конкретних фінансових інструментів.

Фінансовий контроль являє собою сукупність видів, форм і методів перевірки законності і доцільності здійснення фінансових операцій та реалізації на цій основі завдань фінансової політики [4]. Отже, фінансовий контроль пов'язаний з реалізацією фінансової політики як безпосередньо, так і через контроль за фінансовою діяльністю окремих суб'єктів, як має на меті перевірку її відповідності чинному фінансовому законодавству. Водночас, з огляду на те, що чинні закони відображають зміст фінансової політики, такий контроль безпосередньо пов'язаний і з її реалізацією. Незаконність дій окремих суб'єктів веде до викривлення фінансової політики та перешкоджає досягненню намічених результатів. Якщо в процесі контролю виявляються постійні порушення фінансового законодавства багатьма суб'єктами господарювання, то це може свідчити про те, що фінансова політика не враховує їхніх інтересів. Необхідно внести в таку політику певні корективи, бо ніяке посилення контролю не дасть бажаних результатів, доки фінансова політика не буде враховувати інтереси всіх суб'єктів фінансових відносин.

Отже, загалом функціонування фінансової системи спрямоване на вирішення певних завдань, що стоять перед суспільством і суб'єктами господарювання зокрема. Цим завданням підпорядковуються й організація фінансових відносин, і процеси руху та розміщення фінансових ресурсів і ціноутворення на них, і пропорції між їх централізацією та децентралізацією, і порядок формування, розподілу та перерозподілу доходів, і спрямованість витрат окремих суб'єктів підприємницької діяльності, громадян та держави, і структурне співвідношення між окремими сферами та ланками фінансової системи, і характер взаємовідносин між ними, і пропорції між індивідуальним та суспільним споживанням [6, 9]. При цьому можлива практично безмежна чисельність варіантів організації фінансових відносин і фінансової діяльності, з яких необхідно вибрати найбільш підходящий господарюючому суб'єкту в даний час. Вибір цих варіантів і становить актуальність організаційно-правового забезпечення фінансової політики, яку здійснюють підприємства різних форм власності.

В умовах нестабільного економічного середовища, високої інфляції, непередбаченої податкової та грошово-кредитної політики держави багато

підприємств змушені запроваджувати тактику і стратегію на виживання. Це виражається в рішенні поточних фінансових проблем як реакції на невизначені макроекономічні постанови державних структур. Така політика в керуванні фінансами підприємств породжує ряд протиріч між їхніми інтересами та податковими інтересами держави; ціною зовнішніх позик і рентабельністю виробництва; прибутковістю власного капіталу й фондового ринку; інтересами виробництва та фінансової служби. Виходячи з цього, постає потреба в подальшому розвитку та вдосконаленні фінансової стратегії і фінансової тактики [4].

Для сучасних господарюючих суб'єктів фінансова стратегія — це необхідний довготривалий курс фінансової політики, розрахований на перспективу, що припускає рішення великомасштабних завдань їх розвитку. У процесі її розроблення досягається прогнозування основних тенденцій розвитку фінансів, формується концепція їх використання, намічаються принципи фінансових відносин з державою (податкова політика) та партнерами. Стратегія припускає вибір альтернативних шляхів розвитку підприємств, при цьому використовуються прогнози та досвід фахівців щодо мобілізації фінансових ресурсів для досягнення поставлених цілей. З позиції стратегії формуються конкретні цілі та завдання виробничої та фінансової діяльності й приймаються оперативні управлінські рішення.

Однак вибір тієї чи іншої стратегії для підприємств не гарантує прогнозованого ефекту (доходу) через вплив зовнішніх факторів, зокрема стану фінансового важеля, податкової та грошово-кредитної політики держави. Основною складовою частиною фінансової стратегії господарюючих суб'єктів повинно стати перспективне фінансове планування, спрямоване на досягнення основних параметрів діяльності підприємства: обсяг і собівартість продажів, прибуток та рентабельність, фінансова стійкість і платоспроможність.

Особливістю фінансової тактики суб'єктів господарювання є спрямування її на вирішення глобальних завдань конкретного етапу розвитку підприємства шляхом своєчасної зміни способів організації фінансових зв'язків, перерозподілу грошових ресурсів між видами витрат і структурними підрозділами. При відносно стабільній фінансовій стратегії підприємства фінансова тактика повинна вирізнятися гнучкістю, що спричиняється зміною ринкової кон'юнктури. Оскільки стратегія і тактика фінансової політики тісно пов'язані між собою, то правильно обрана стратегія створює сприятливі умови для рішення тактичних завдань.

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учеб. курс / Бланк И. А. — К.: Ника-Центр, 2006. — 528 с.
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навч. посіб. / Бойчик І. М. — 2-ге вид., доповн. і переробл. — К.: Атіка, 2007. — 528 с.
3. Економіка підприємства: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Арєф'єва О. В., Сахаєв В. Г., Арєф'єв О. В. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. — 238 с.
4. Єрмошенко М. М., Єрохін С. А. Финансовый менеджмент: навч. посіб. / М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін — К.: Основи, 2004. — 457 с.
5. Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю. В. Лукіна // Фінанси України. — 2006. — №3. — С. 55–61.
6. Передерієнко Н. І. Финансовый менеджмент: підруч. / Передерієнко Н. І., Котляревський Я. В., Дем'яненко О. М. — Львів: УАД, 2008. — 199 с.
7. Основи фінансового

менеджменту: навч. посіб./ Рясних Є. Г. — 2-ге вид., доп. і переробл. — К.: Вид. дім «Скарби», 2006. — 238 с. 8. Савчук Л. М. Діагностика фінансового забезпечення в процесі управління підприємством / Л. М. Савчук, І. Г. Сокиринська. — Донецьк: Зоря, 2007. — 128 с. 9. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева. — К.: ЦУЛ, 2008. — 496 с.

НЕОБХОДИМОСТЬ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Рассматриваются необходимые элементы организационно-правового обеспечения финансовой политики предприятий: финансовый контроль, финансовое законодательство, финансовое право, финансовые законы, финансовое планирование — и их весомость для современных предприятий.

NECESSITY OF INSTITUTIONAL AND LEGAL ENTERPRISES IN FINANCIAL POLICY CONTEMPORARY ECONOMY

In the article are examined the elements of the organizationally — legal providing of financial policy of enterprises, namely: financial control, financial legislation, financial right, financial laws and financial planning but their ponderability is for modern enterprises.

Стаття надійшла 29.03.10